

указывается предполагаемый возраст, раса, пол, семейное положение, служебный статус, сексуальная зрелость, возможное криминальное прошлое, взаимоотношения с потерпевшим, вероятность совершения преступления в будущем (Дуглас Д., Олшейкер М. Охотники за умами: ФБР против серийных убийств. М., КРОН-ПРЕСС, 1998. С. 21)

Задача составления психопрофиля заключается в том, чтобы на основе анализа преступной деятельности сделать предположение о психологических особенностях преступника, определив предварительно его личностные характеристики.

Сфера применения психопрофиля – преступления, в которых преступники в значительной степени индивидуализируют себя. Под этим понимается факт выражения в преступлении собственных фантазий, ситуация, в которой фантазия становится поводом, основой, началом.

В целом личность преступника можно охарактеризовать как некую модель, социальный и психологический портрет, обладающий специфическими чертами.

Преступникам присущи антиобщественные взгляды, отрицательное отношение к нравственным ценностям и выбор общественно опасного пути для удовлетворения своих потребностей или непроявление необходимой активности в предотвращении отрицательного результата. Это определение охватывает и тех, кто совершил преступление умышленно, и тех, кто виновен в преступной неосторожности.

В настоящее время рассматриваются не причины совокупности всех преступлений, а отдельных преступлений. При этом из всего причинного комплекса взяты лишь те факторы, которые «находятся» в самой личности, а не во внешних обстоятельствах, как бы важны они ни были. Для практики борьбы с преступностью, особенно для индивидуальной профилактики и расследования преступлений, основным объектом предупредительных усилий является человек. Это справедливо, поскольку причины всегда в личности, а внешние обстоятельства могут играть роль лишь условий, способствующих или препятствующих совершению преступлений либо нейтральных по отношению к ним.

Євтушенко О. М.

Сумський державний університет, аспірант

АНТИГЕРОЙ ЯК НОВИЙ ГЕРОЙ МЕДІА

Образ героя, культивований у певному соціумі, слугує мірилом соціального, економічного, політичного становища, вказує на рівень організації суспільства та домінуючі в ньому моральні норми. Значну роль у процесі конструювання героїчних типів відіграють засоби масової інформації. Завдяки вивченню типових образів героїв, трансльованих медіа

(своєрідних «медіагероїв»), можна виявити, зокрема, й ціннісні домінанти суспільства.

Останнім часом українські медіа в якості героїчного образу пропонують реципієнтам образ, який умовно можна назвати «благородним злочинцем». Ідеться про тип медіагероїв, які постають у публікації перед читачем зі знаком «плюс», попри те, що по факту є злочинцями, медіа витворюють тип своєрідного сучасного «Робіна Гуда», який страждає за правду й порушує закон в ім'я справедливості й благої справи. Такими доволі часто є герої публікацій «Фактів і коментарів». Наприклад:

– у матеріалі «Ну какой же из деда бандит? Все ведь знают, что он просто защищался» (Факты и комментарии. – 2012. – 25 травня. – № 91. – С. 23) героєм медійники показують чоловіка, який важко поранив із револьвера двох людей;

– у матеріалі «Нежинские «робингуды», боровшиеся с наркоторговлей, получили практически максимальные сроки лишения свободы» (Факты и комментарии. – 2012. – 3 червня. – № 98. – С. 8) журналісти помітно схвально оцінюють дії групи молодиків, звинувачених за вісьмома статтями Кримінального кодексу;

– у матеріалі «Пытаясь вернуть свою дочь-подростка, ставшую любовницей бандита, отец девушки... оказался за решеткой» (Факты и комментарии. – 2012. – 8 червня. – № 100. – С. 5) героєм постає чоловік, засуджений за нанесення тілесних пошкоджень.

Зважаючи на те, що історії, подібні до наведених, не поодинокі на сторінках ЗМІ, постає питання про причини зміщення норми «гарнопогано», завдяки якому злочинець виявляється позитивним героєм.

Е. М. Доннеллі вказує, що подібний світоглядний зсув, каталізатором якого нерідко виступають ЗМІ, характерний для багатьох суспільств, зокрема й американського, для якого новим героєм став серійний убивця-психопат, герой серіалу «Декстер» (Donnelly A. M. The New American Hero: Dexter, Serial Killer for the Masses // Journal of Popular Culture. – 2012. – Vol. 45, Is. 1. – P. 16), який утім вбиває лише злочинців. З одного боку, така успішність героя-кілера пояснюється втомою суспільства від звичних цінностей, необхідністю пошуку нових еталонів, нехай і негативних за нормами набридлої моралі (Donnelly A. M. The New American Hero: Dexter, Serial Killer for the Masses // Journal of Popular Culture. – 2012. – Vol. 45, Is. 1. – P. 16). З іншого боку, суспільство навпаки прагне спокою, ясності, герізуючи особу, яка скоює злочин проти злочинця. Доки Декстер убиває «їх», доти наші поняття про «добре» й «погано» залишаються непорушними. Таким чином, антигерой стає героєм завдяки тому, що повертає суспільству розмиту останніми десятиліттями межу між «нами» й «ними», «плюсом» і «мінусом» (Donnelly A. M. The New American Hero: Dexter, Serial Killer for the Masses // Journal of Popular Culture. – 2012. – Vol. 45, Is. 1. – P. 23).

Інше пояснення захоплення суспільства колишніми антигероями дає Р. С. Ламонт: сучасність із необхідністю є добою антигероїв, оскільки, на відміну від героїв, вони зрозуміліші для суспільства, ближчі, вони, як і кожен із нас не позбавлені недоліків. У антигероеві людина впізнає себе, розуміє, що не самотня, постать антигероя ніби консолідує суспільство. Можна сказати, що антигерой «повертає нас до нас самих», повертає людині право бути людиною – недосконалою, грішною, смішною, слабкою (Lamont R. V. From hero to anti-hero // *Studies in the Literary Imagination*. – 1976. – Vol. 9, Issue 1. – P. 22).

Орієнтація українських медіа на новий тип героїв, які в нормі є антигероями, може свідчити й одну суто українську реалію: у матеріалах журналісти вказують на недосконалість правоохоронної й судової системи України, за якої звичайний громадянин не може почуватися безпечно, захищено, відтак єдиним виходом із ситуації для нього постає самозахист. Очевидно, сприйняття суспільством «благородних злочинців» як героїв (про що свідчить частота появи подібних матеріалів у ЗМІ) засвідчує, що пересічні громадяни вбачають у них приклад, учаться відстоювати власні права самостійно, хоч і в не законний спосіб.

Засоби масової комунікації здатні значною мірою самостійно «створювати» героїв, однак у випадку героїзації антигероїв мова швидше йде не скільки про маніпулятивні можливості медіа (бо у кожному з матеріалів наголошено, що на захист героїв публікації ставали широкі суспільні кола), скільки про ціннісні домінанти суспільства. Новий тип медіагероя, яким постає злочинець, засвідчує, що злочин, моральне відхилення, стає моральною нормою для українського соціуму.